

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-7-71-9>
 УДК [37.015.3+613.8]:[271.2:050.9](477.85),,186/191”

Дарійчук С.В.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ ЗДОРОВОГО МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ ЯК АКТУАЛЬНА ТЕМА ГАЗЕТИ «БУКОВИНСЬКІ ВІДОМОСТІ» (БУКОВИНА, КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Анотація. В статті розглянуто виховання здорового молодого покоління як одну із найактуальніших тем буковинської газети кінця ХІХ – початку ХХ ст. «Буковинські відомості». Автор визначив, що «Буковинські відомості», газета товариства «Народна Рада», відрізнялись різноманітністю статей, основною тематикою яких стали здорове харчування, загартування, використання народних традицій у ефективному фізичному вихованні, особливості організації ігрової діяльності дітей та підлітків. Визнано, що виховання свідомого ставлення до власного здоров'я наштовхувалося на низький рівень забезпечення обізнаності буковинців з питань шкоди тютюнопаління та вживання алкоголю. Однією із ефективних форм формування почуття відповідальності за свої дії та активної життєвої позиції молоді стали статі пропагандистського спрямування саме в досліджуваній газеті.

Ключові слова: Буковина, газета, ігри, преса, пропаганда, фізичне виховання, спорт.

Dariychuk Sergiy

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ASPECTS OF HEALING YOUTH GENERATION AS THE ACTUAL TOPIC OF BUKOVINIAN NEWSPAPER (BUKOVYNA, END OF THE XIX – BEGINNING OF THE XX CENTURY)

Summary. The article deals with the upbringing of a healthy young generation as one of the most urgent topics of the Bukovinian newspaper at the end of the 19th and the beginning of the 20th century «Bukovinsk-іe vidomosti». It was determined that in general, the newspaper contained material about the organization's activities, attacks on the «treacherous» policies of the people, opposed the introduction of phonetic and advocated etymological spelling; highlighted the problems of folk schooling and published information, cognitive and educational materials, in particular, essays and articles by A. Petrushevsky, S. Buky, F. Savchyshyn, E. Vorobkevich, P. Polyansky. But the author determined that the «Bukovinskіe vidomosti», the newspaper of the Muscophile Society «Ruska rada», differed in a variety of articles, the main subjects of which were healthy eating, the main aspects of tempering, the use of folk traditions in effective physical education, methodical features of the organization of the play activities of children and adolescents. It is recognized that the education of a conscious attitude to the health and the health of the population of the region during the period under investigation has encountered a low level of awareness of the Bukovinians about harmfulness of smoking and drinking. One of the effective forms of forming a sense of responsibility for their actions and active life position of young people became the focus of propaganda direction in the investigated newspaper. In addition to this important topic on the pages of the newspaper systematically discussed healthy eating, techniques and rules of tempering, the use of folk and mobile games in everyday life and on holidays, etc. Fighting drunkenness has become one of the most powerful topics of the Ukrainian press of Bukovina during the studied period. The articles considered aspects of alcoholism as a disease, provided statistical data on the level of alcohol abuse by the population of the region and, in particular, women, published material about the activities of societies of sobriety, etc.

Keywords: Bukovina, newspaper, games, press, propaganda, physical education, sport.

Постановка проблеми. Проблема виховання здорового молодого покоління та підтримки фізичної активності особистості як ніколи злободенна в нинішньому суспільстві. Нестабільність у всіх сферах діяльності населення та зниження життєвого рівня його більшої частини, військові події на сході країни, несприятлива екологічна ситуація негативно впливають на спосіб життя людини. Останнім часом серед українських учених помічено стійкий інтерес до історії вітчизняної педагогіки. Він зумовлений необхідністю перегляду окремих принципових положень, висновків та їх об'єктивної оцінки, приведення до єдиної логічної системи вітчизняної педагогічної думки, відновлення істинної, складної і багатогранної картини історико-педагогічного процесу. Зокрема, почався процес відродження національної педагогічної школи

і традицій, повернення незаслужено забутих імен видатних педагогів – учених, методистів і вчителів, громадських діячів, аналізу малодосліджених чи зовсім не досліджених проблем, що дають можливість повернути багато невідомих фактів з минулого вітчизняної науки і культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення досвіду висвітлення проблем фізичного виховання і здорового способу життя населення краю на сторінках преси представлено низкою праць істориків, педагогів, фахівців галузі – аналіз основної тематики української преси Буковини другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст., розробив М. Романюк, аспекти популяризації фізичного виховання і спорту як напряму діяльності громадських організацій краю, зокрема студентських та фізкультурно-спортивних різних історичних періодів вивчали

М. Кожокар, Ю. Тумак. Пресу як чинник розвитку системи управління системою фізичного виховання в краї Австро-Угорського періоду розглядала О. Цибанюк, а її вплив на громадське усвідомлення проблеми необхідності занять фізичними вправами – Н. Гнесь.

Проте цілісних досліджень, які би проаналізували статті в друкованих пресових виданнях буковинського регіону темою яких визначено здоров'язберігаючі аспекти та питання фізичного виховання дітей та молоді краю нами не винайдено.

Завдання дослідження: виокремити та проаналізувати аспекти виховання здорового молодого покоління темою газети «Буковинські відомості» буковинського регіону досліджуваного періоду.

Виклад основного матеріалу. Серед видань, що розглядали проблему виховання молодого покоління здорового фізично і морально, та робили це систематично, «Буковинські відомості» («Буковински Вѣдомости»), газета московського товариства «Народна Рада», відрізнялись різноманітністю аспектів цього питання. Взагалі, газета містила матеріали про діяльність організації, напади на «зрадливу» політику народовців, виступала проти запровадження фонетичного та обстоювала етимологічний правопис; виокремлювала проблеми народного шкільництва (початкової освіти українською мовою – С.Д.) у Чернівцях тощо; систематично публікувала інформаційно-пізнавальні та просвітні матеріали, зокрема нариси і статті А. Петрушевського, С. Буки, Ф. Савчишина, Е. Воробкевича, П. Полянського.

Виховання свідомого ставлення до власного здоров'я та здоров'я населення краю досліджуваного періоду наштовхувалось на низький рівень забезпечення обізнаності буковинців з питань шкоди тютюнопаління та вживання алкоголю. Однією із ефективних форм формування почуття відповідальності за свої дії та активної життєвої позиції молоді стали статті пропагандистського спрямування в пресі Буковини (друга половина XIX – початок XX ст.).

Стаття лікаря Н.Д. «Тютюн» визначила проблему «історичної залежності» від тютюнопаління європейських країн. Наприклад, автор визначає річну потребу однієї особи в 1 кг тютюну в Англії, 1 кг 300 гр – в Австро-Угорщині, 2 кг – Бельгії та Голландії. Найнижчий такий показник належав Російській імперії – 0,5 кг тютюну на одну особу на рік [4, с. 2–3].

Саме традиції тютюнопаління, сформовані у Європі ілюструються наступним фактом: із 756 млн кг тютюну, що вироблено у світ, лише Австро-Угорська імперія використовувала 81 млн кг, що становило близько 10%. І що важливо, зазначив автор, «наш народ привик уже до тютюну», і, навіть, в гуцульських піснях возвеличень як велике щастя: «Порох, тютюн, люльку і дівчину чорнулку» [там само с. 3].

Крім того, автор визначає негативний факт використання тютюну і алкоголю як способу оплати за виконану роботу або послуги наряду із цукром, кавою тощо. Ще одним негативним, але дуже потужним чином розвитку тютюнопаління в світі стало лобювання виробництва тютюну внаслідок державної монополії [4, с. 2].

Звичайно, цінність цієї статті саме в презентації форм і методів боротьби із цими шкідливими звичками, а саме: 1. систематичне надання всіма друкованими засобами Буковини можливості друку пропагандистських антиалкогольних та анти тютюнових матеріалів, та відповідно, 2. систематичне подання послідовної тематичної інформації для друку як регіональними авторами, громадськими діячами тощо, так і передруку європейських лікарів, педагогів та фізіологів. 3. Розповсюдження в закладах освіти, на підприємствах, місцях скупчення представників дорослого населення, в громадських товариствах тематичних брошур, книг, листівок-одноденок. 4. Проведення «прилюдних» масових зустрічей, лекцій, бесід із дорослим населенням про неприпустимість паління при дітях та молоді [4, с. 3].

Боротьба із пияцтвом стала однією із найпотужніших тем української преси Буковини досліджуваного періоду. В статтях розглядалися аспекти алкоголізму як хвороби, наводилися статистичні дані про рівень зловживання алкоголем населенням краю і, зокрема, жінками, оприлюднювались матеріали про діяльність товариств тверезості тощо. Стаття, представлена на сторінках «Буковинських відомостей» пропонувала проект закону «о домах для п'яков», одним із основних положень якого мали стати видача алкоголікам особливих документів «декретів» – в разі проходження лікування в «будинку для умалишених» та подальшому зловживанні, у випадку тричі покараному за пияцтво, зокрема із матеріальною та матеріальною шкодою для родини тат оточуючих. Наступною стала пропозиція протягом двох років лікувати від алкоголізму медичними засобами, голоду та занять фізичними вправами, працею на городі та хатніми справами. Прописані навіть дії у випадку втечі із такого закладу, саме арешт від одного до шести місяців. Але ми не знайшли опису чи хоча б нагадування про шляхи фінансування такого будинку [1, с. 3].

Кожному соціальному групуванню, кожній нації, кожному народу притаманні традиції, звичаї та обряди становлення яких відбувається протягом століть. Українська святково-звичаєва спадщина – це один із найміцніших елементів формування єдиної нації. Саме в такому контексті розглядали буковинці досліджуваного періоду використання народних традицій у вихованні підростаючого покоління, родинних відносинах, етно медицині тощо. Саме такі знання зібрав та оприлюднив у своїй статті Василь Коварищук, а саме проаналізував лікувальні традиції буковинських знахарів. Здебільшого в тексті розглядалось використання сил природи, зокрема цілющих властивостей води. Наприклад, звернення (промовка) до води, наведене нижче, супроводжувало ранкові вправи дітей до 3 років:

Водичко, Іорданничко,

Умываешь дуги, береги,

Корѣньє, бѣле камѣньє,

Умый сего рщєнного

Чисто уроженного

Отѣ уброду, гнѣву, ненависти и отѣ неякого зла! [3, с. 3–4].

Але наступний текст визначив значний перелік хвороб, які нібито лікуються за допомогою

знахарства, знахарі називаються «обманщиками», та, що головне, автор висловлює думку, що такі віршовані примовки, елементи загартування варті для використання тільки з профілактичною та тіловиховною метою [3, с. 4].

Роль ігор у вихованні підростаючого покоління розглядалась крізь призму народних традицій та звичаїв святкування релігійних свят. Саме в контексті обзору ігор на церковному подвір'ї, стаття «На Великдень» описує рухливі ігри, які були розповсюджені серед дітей та молоді краю. Причому інформація на шпальтах газети була представлена конкретно для дівчат. Автор статті описує традиційні великодні події на церковному дворі – дорослі спілкуються та співають пісні, молодь грає із писанками: катає їх і «чокається». А дівчата, «як маковий цвіт» грають у рухливі і хороводні ігри, в тексті наведені правила «Вербової дощечки». Наведемо текст:

Вербовая дощечка
Ходить по ней Настечка
Где ти Насте бывала?
Як дуброва палала?
Я ходила гасити
Милого ся дивити
С'ї отки милый принесеть.
Принесеть ми чоботи
С Коссовской работи
У Коссов'ї роблени
Для милой несени.

Під час співу дівчата ходили по колу або рухались приставними кроками праворуч-ліворуч. Перед ними або в середині кола стояв парубок, коли пісня закінчувалась, дівчата бігали врозтіч по майданчику, а парубок намагався наздогнати одну з них і обійняти. З того моменту всі ділились на пари і обіймались. А кому пари не вистачило, та програвала і «мусить за кару всім писанки давати» [5, с. 3].

Серед ігор, розповсюджених в краї вказані також «Зельман», «Горобчик», «Жовни» і «Перепілки» [там само с. 3].

Такі ігри несли на собі потрійне навантаження: зберігали традиції і звичаї народу Буковини, задовольняли потребу у русі, а також ставали елементами статевого виховання, давали змогу спілкування дівчатам та хлопцям в ігровій діяльності, адже правила гри чітко прописували алгоритм дій та заборонені рухи: «не забувати хлопцеві про те, що грає із дівчатами: бути сильним і поблажливим» [5, с. 3].

Ще однією стандартною рисою для буковинської преси стала традиція роз'яснювати на власних сторінках питання гігієни та загартування. Автор замітки «Загар» аналізує користь та шкідливість загару. На його думку, прийом сонячних ванн корисний лише для дітей, причому такі процедури треба організувати: створити спеціальне місце, де б була можливість

присісти або прилягти під не прямими променями [2, с. 5].

Стаття «Перець» присвячена питанням використання спецій у харчуванні із оздоровчою або профілактичною метою, правилами посадки перцю в умовах буковинського краю та догляду за ним, загальним правилам здорового харчування тощо. Окремою вагомою частиною статті стала проблема використання саме перцю у харчуванні дітей та підлітків. Автор статті розглядає дві протилежні думки європейських лікарів. Отже, загальний висновок визначає здорове харчування як процес забезпечення нормального розвитку і життєдіяльності людини, який сприяє зміцненню здоров'я і профілактиці захворювань. І, в цьому контексті використання перцю при охолодженні та застудах розглядається як інновація у профілактиці [6, с. 3].

Цікавими для дослідження стали міркування Г. Савчука про щасливу родину. Автор розглядає відносини чоловіка і жінки із моменту знайомства, через вінчання та весілля до народження дітей.

Середправил, які автор називає обов'язковими, визначаємо три основні групи: релігійні настанови, засади суспільного співіснування та особисті правила сімейного життя. Цікаво, що тверезий спосіб життя повинен пропагуватись як вдома серед родини, так і демонструватись сусідам, друзям, громаді. Задля виховання здорового молодого покоління автор пропонує використовувати рухливі ігри та «спорт» як форму проведення вільного часу, святкування державних та релігійних свят, а також формування «сильних кінцівок та характеру» [9, с. 3–4].

Висновки і пропозиції. Серед видань Буковини досліджуваного періоду, що розглядали проблему виховання молодого покоління здорового фізично і морально «Буковинські відомості» відрізнялись саме систематичністю аналізу саме цього питання. Виховання свідомого ставлення до власного здоров'я та здоров'я населення краю досліджуваного періоду наштовхувалося на низький рівень забезпечення обізнаності буковинців з питань шкоди тютюнопаління та вживання алкоголю. Однією із ефективних форм формування почуття відповідальності за свої дії та активної життєвої позиції молоді стали статі пропагандистського спрямування в пресі Буковини (друга половина XIX – початок XX ст.). Крім цієї важливої теми на сторінках газети систематично обговорювались здорове харчування, методики і правила загартування, використання народних і рухливих ігор у повсякденному житті і на святах тощо. Окрема увага на сторінках «Буковинських відомостей» приділялась збереженню і впровадженню українських тіловиховних традицій, пригадувались відомі ігри та їх правила, звичаї та обряди.

Список літератури:

1. Боротьба с'ї п'янством'ї. *Буковински в'їдомости*. Чернівці, 1895. Ч. 33 и 34. 3 (15) сент'ября. С. 3.
2. Загар'ї. *Буковински в'їдомости*. Чернівці, 1895. Ч. 3. 22 с'їчня (3) лютого. С. 5.
3. Коварищук В. Средство против'ї судорогов'ї по правилам'ї наших знахоров'ї в'ї горах'ї. *Буковински в'їдомости*. Чернівці, 1895. Ч. 44 и 45. 19 (1 декабрь) ноябрь. С. 4.
4. Н.Д. Тютюн. *Буковински в'їдомости*. Чернівці, 1895. 15 (27) с'їчня. С. 3.
5. На Великдень. *Буковински в'їдомости*. Чернівці, 1895. Ч. 13. 2 (14) апр'їля. С. 3.
6. Перець. *Буковински в'їдомости*. Чернівці, 1895. Ч. 26. 2 (14) юль. С. 3.

7. Романюк М.М., Галушко М.В. Українські часописи Північної Буковини (1870–1940 рр.): Істор.-бібліогр. дослідження. Л., 1999. 428 с.
8. Романюк М. Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю (1870–1940 рр.). Л., 2000. 585 с.
9. Савчук Г.О. Супружеском пожитью. *Буковински вѣдомости*. Чернівці, 1895. Ч. 9. 5 (17) марта. С. 3–4.

References:

1. Borot'ba s' piyanstvom'. *Bukovynsky vѣdomosty*. Chernivtsi, 1895. CH. 33 y 34. 3(15) sentyabrya. S. 3.
2. Zahar'. *Bukovynsky vѣdomosty*. Chernivtsi, 1895. CH. 3. 22 sѣchnya (3) lyutoho. S. 5.
3. Kovaryshchuk V. Sredstvo protyv' sudorohov' po pravylam' nashykh znakhorov' vѣhorakh'. *Bukovynsky vѣdomosty*. Chernivtsi, 1895. CH. 44 y 45. 19 (1 dekabrya) noyabrya. S. 4 4.
4. N.D. Tyutyun. *Bukovynsky vѣdomosty*. Chernivtsi, 1895. 15 (27) sichnya. S. 3.
5. Na Velykden'. *Bukovynsky vѣdomosty*. Chernivtsi, 1895. CH. 13. 2 (14) aprѣlya. S. 3.
6. Perets'. *Bukovynsky vѣdomosty*. Chernivtsi, 1895. CH. 26. 2 (14) iyulya. S. 3.
7. Romanyuk M.M., Halushko M.V. *Ukrayins'ki chasopysy Pivnichnoyi Bukovyny (1870–1940 rr.): Istor.-bibliohr. doslidzhennya*. L., 1999. 428 s.
8. Romanyuk M. *Ukrayins'ka presa Pivnichnoyi Bukovyny yak dzherelo vyvchennya suspil'no-politychnoho zhyttya krayu (1870–1940 rr.)*. L., 2000. 585 s.
9. Savchuk H.O. *supruzheskom pozhyt'yu*. *Bukovynsky vѣdomosty*. Chernivtsi, 1895. CH. 9. 5 (17) marta. S. 3–4.